[א]אין אדם אוסר דבר שאינו שלו איבעיא להו באנדרוגינוס מה לי אמר שמואל ת"ש דאמר שמואל לרב ענן ליתא לברייתא מקמי מתני' הרכבה מה לי אמר שמואל תא שמע דא"ל שמואל לרב ענן תני כמאן דאמר שלשה ושלשים קושי מה לי אמר רב תיקו קידוש מה לי אמר רב אמר רב יוסף ת"ש דאמר רב הונא אמר רב אין הלכה כרבי יוסי אמר ליה אביי מאי חזית דסמכת אהא סמוך אהא דאמר רב אדא אמר רב הלכה כרבי יוסי [א]אמרי בי רב מנו רב הונא ורב הונא אמר אין הלכה: רבי יהודה אומר טומטום וכו': א"ר אמי מאי עביד ליה רבי יהודה לטומטום דבירי דאותבוה אבי כורסיה ואיקרע ואוליד שבע בנין ור' יהודה א"ל חזור על בניו מאין הם תניא ר' יוסי בר' יהודה אומר [ב]טומטום לא יחלוץ שמא יקרע ונמצא סריס חמה אטו כל דמקרע זכר הוי הכי קאמר שמא יקרע ונמצא נקבה (א) ואפילו נמצא זכר שמא ימצא סריס חמה מאי בינייהו אמר רבא לפסול במקום אחין ולחלוץ שלא במקום אחין איכא בינייהו אמר רב שמואל בר יהודה א"ר אבא אחוה דר' יהודה בר זבדי [ב]אמר רב יהודה אמר רב אנדרוגינוס חייבין עליו סקילה משתי מקומות מיתיבי [ג]רבי אליעזר אמר אנדרוגינוס חייבין עליו סקילה כבזכר [ד]בד"א בזכרות שלו אבל בנקבות שלו פטור הוא דאמר כי האי תנא דתניא רבי סימאי אומר אנדרוגינוס חייבין עליו סקילה משתי מקומות מ"ט דרבי סימאי אמר רבא בר המדורי אסברא לי [ו]ואת זכר לא תשכב משכבי אשה אי זהו זכר שיש בו שני משכבות הוי אומר זה אנדרוגינוס ורבנן אע"ג דאית ביה שני משכבות את זכר כתיב ורבנן זכר גרידא מנא להו (ב) מאשה באשה שלא כדרכה מנא להו [ה]מואשה אמר רב שובי אמר רב חסדא [ג]לא לכל א"ר אליעזר אנדרוגינוס זכר מעליא הוא שאם אתה אומר כן במוקדשין יקדש ומנלן דלא קדש דת"ר [ו][ד]הנרבע והמוקצה והנעבד והאתנן ומחיר וטומטום ואנדרוגינוס מטמאין בגדים אבית הבליעה רבי אליעזר אומר טומטום ואנדרוגינוס אין מטמאין בגדים אבית הבליעה שהיה ר"א אומר כל מקום שנאמר זכר ונקבה [ז]אתה מוציא טומטום ואנדרוגינוס מביניהם ועוף הואיל ולא נאמר בו זכר ונקבה אי אתה מוציא טומטום ואנדרוגינוס מביניהם: אר"נ בר יצחק אף אנן נמי תנינא [ח]רבי אליעזר אומר

אמרי בי רב. דאמור לעיל הלכה כר' יוסי באנדרוגינוס ובהרכבה דקמיבעיא לו אליבייהו קידוש מאי: **מנו רב הונא.** בפ"ק דסנהדרין (דף יז:): **ורב הונא הא קאמר אין הלכה.** אע"ג דמשנינן התם אמרי בי רב רב המנונא היינו היכא דאמר רב הונא דאמרי בי רב דמוכחא מילתא דלאחריני אמרינא קאמר אבל היכא דאיתמר סתמא ודאי הוי רב הונא: **טומטום דבירי.** שהיה באותו מקום והוליד ז' בנים אלמא לאו סריס הוא: **מאין הם.** אשתו זינתה: **אטו כל דמקרע זכר משתכח.** דלא מספקא ליה לרבי יוסי ברבי יהודה בנקבה אלא לסריס הוא דחייש ודינו כסריס דלא חולץ ולא מייבם: ה"ק **שמא יקרע וימצא נקבה ואפילו נמצא זכר שמא ימצא סריס חמה: מאי בינייהו.** מאי איכא בין ר' יוסי ברבי יהודה לאבוה: **לפסול במקום אחין.** אם יש אחין שלימים עמו וחלץ לה טומטום לרבי יהודה דאמר שהוא כסריס מחזיק ליה בסריס ודאי ולא פסלה על האחין ומתייבמת ולר' יוסי שמא קתני ספיקא הוא ופסלה על האחין דלמא לאו סריס הוה וחליצה היא: **ולחלוץ שלא במקום אחין.** אם אין שם אח אלא הוא לרבי יהודה לא בעיא חליצה מיניה לרבי יוסי ברבי יהודה בעיא חליצה מספק: **זה אנדרוגינוס.** ועל שני משכבות הזהיר הכתוב: **ואת זכר כתיב.** וה"ק את זכרותו של מי שיש בו שני משכבות לא תשכב: **ורבנן זכר גרידא מנא להו.** בשלמא לר' סימאי ואת זכר כל זכרים במשמע משכבי לרבות משכב שני של אנדרוגינוס אלא לרבנן דמיבעי להו זכר למעוטי נקבות דאנדרוגינוס זכר גרידא מנא להו: **שלא כדרכה מנא להו.** בין למר בין למר דהויא ביאה לענין עונשין של עריות הואיל ומפקי להאי משכבי לאנדרוגינוס: **במוקדשים יקדש.** ליקרב: **הרובע** ל"ג שאין לך עוף רובע אשה: **הנרבע והמוקצה כו'.** במלוקין דקדשים קמיירי: **מטמאין בגדים כו'.** כדין נבלת עוף טהור דכיון דאין ראויין להקרבה כדתניא מן הבהמה להוציא רובע ונרבע כו' בתמורה בפ' בתרא (דף כח.) ומליקתו נבלה: **מוקצה.** שהקצהו ויחדו לתקרובת עבודת כוכבים: **נעבד.** שהשתחוה לו ועשאו עבודת כוכבים: נבלת עוף טהור אין לה טומאה אלא בבית הבליעה כדכתיב (ויקרא כב) לא יאכל לטמאה בה: **אתה מוציא טומטום ואנדרוגינוס מביניהן.** כדדרשינן (נדה דף כח:) זכר ודאי נקבה ודאית ולא טומטום ואנדרוגינוס. אלמא לרבי אליעזר לא קדשי:

כלאים

אין אדם אוסר דבר שאין שלו. וא"ת ומ"ש מנותן נבלה או חלב בתבשיל של חברו שנאסר ואר"י דבדבר התלוי במחשבה הוא דאמר הכי כגון משתחוה לבהמת חברו דספ"ב דחולין (דף מ. ושם) דלאפי' עשה בה מעשה כגון ששחטה איכא למ"ד דלא אסרה ואיסור כלאים נמי תלוי במחשבה כדאמר במס' כלאים (פ"ה מ"ו) גבי הרואה ירק כשאגיע אלקטנו אפילו הוסיף מאתים מותר לכשאחזור אלקטנו אסור א) ומטעם זה מפרש ר"ת דנקט בהגוזל (ב"ק דף ק: ושם) נתייאש הימנה ולא גדרה דוקא נתייאש אבל לא נתייאש שהיה עוסק בגדר ולא הספיק לגדור עד שהוסיף מאתים לא קידש: **אמרי** בי רב מנו רב הונא. פירש בקונטרס אע"ג דמשנינן בפ"ק דסנהדרין (דף יז: ושם) אמרי בי רב רב המנונא היינו היכא דאמר רב הונא אמרי בי רב דמוכחא מילתא דלאו רב הונא הוא אבל סתמא הוא רב הונא אע"ג דרב המנונא תלמיד חבר דרב חסדא הוה ורב חסדא תלמיד חבר דרב הונא כדמוכח בריש הדר (עירובין דף סג: ושם) ולא יתכן שיאמר רב הונא משמיה דרב המנונא שהיה תלמידו ע"כ תרי רב המנונא הוו דאשכחן רב המנונא שהיה תלמיד של רב כדאמר בהגוזל קמא (ב"ק דף קו.) מכדי רב המנונא תלמידיה דרב הוה ובפ' חלון (עירובין עו:) גבי סולם המצרי לא שמיע לך הא דאמר רב אחא בר אדא אמר רב המנונא אמר רב ובכילד מעברין (שם דף נג.) א"ל רב לרב המנונא ברי מדאית לך אוטיב לך וקשה לר"ת על פירוש הקונטרס דאם כן כי פריך התם אמאי דאמר שלחו מתם רבי יוסי בר חנינא מחכו עלה במערבא ר' אלעזר והא שלחו מתם לדברי רבי יוסי בר חנינא ומשני אלא איפוך מאי דוחקיה לאפוכי תרוייהו לימא היכא דמוכח הוי רבי אלעזר אבל סתמא הוי רבי יוסי בר חנינא ולעולם מחכו עלה רבי אלעזר ועוד דכיון דקאמר התם אלא רב המנונא משמע דהדר ביה לגמרי דה"ל למימר היכא דמוכחא שאני ורבינו תם מפרש אלא רב המנונא פי' בכל מקום שתמצא (ג) רב הונא אמרי בי רב לא תימא רב הונא אלא אימא אמר רב המנונא אמרי בי רב והא דאשכחן בפרק ארבע מיתות (סנהדרין דף נו.) דפליגי אמרי בי רב ארב הונא ורב יהודה וכולהו תלמידי דרב דלמא הא דידיה והא דרביה וק"ק דבפ' המזבח מקדש (זבחים פו.) אמר אמרי בי רב מ"ט דרב חסדא ורב הונא רבו של רב חסדא היה ותימה הוא שבא לפרש את דבריו ו): **שמא** יקרע ונמצא נקבה. פי' ר"ת וכן גרס בבכורות בפרק על אלו מומין (דף מב:) שמא יקרע וימצא נקבה ואם ימצא זכר שמא ימצא סריס ותימה לר"י מנא ליה הא דלמא ה"ק שמא ימצא נקבה ואם ימצא זכר ודאי ימצא סריס כרבי יהודה דמתני' וי"ל דהא לא מצינא למימר דא"כ מאי נפקא מינה במאי דקאמר בין כך ובין כך אין ראוי כלל ליבם וה"ל למימר טומטום הרי הוא כסריס: **לא** לכל אמר רבי אליעזר אנדרוגינוס זכר הוא שאם אתה אומר כן במוקדשים יקדש. שאל הר' שמואל בחור מר"י דבפרק מי שמת (ב"ב דף קמ:) קאמר רבא לעולם דומין אותו ויש לו וסיפא רשב"ג היא דתניא ילדה טומטום ואנדרוגינוס רשב"ג אומר אין קדושה חלה עליהן היכי מדמי קדשים לשאר דוכתי דלמא בעלמא סבר דספיקא הוא אבל קדשים בעינן שלא יהא בו ספיקא כדקאמר רבי אליעזר הכא וזכר מפורסם ונקבה מפורסמת למעוטי טומטום והשיב ר"י דגרס התם דתנן כדגרים רבינו שמואל ומייתי ראיה לדבריה (ד) הוי דאי ספיקא הוי ליקדוש קדושת פה אע"פ שנתמעט מהקרבה דלא יהא אלא דיקלא בעלמא אלא ודאי לא הוי לא זכר ולא נקבה ולכך לא חלה עליו קדושת פה שאמר אם זכר עולה אם נקבה של זבחי שלמים ול"ג דתניא כמו שגורס הר"ח בן מאגש ואומר דתניא גבי בכור דלא היה לו לרבא להניח המשנה ולהביא הברייתא שאין להוכיח ממנה ואין להאריך ב): **מטמאין** בגדים אבית הבליעה. טריפה לא חשיב הכא דפליגי בה ר"מ ורבי יהודה ורבי יוסי בזבחים בפרק חטאת העוף (דף סט:) במולק ומצא טרפה אם היא מטמאה בגדים והתם נמי מפרש דכל שפסולו בקדש אין מטמא בגדים: **רבי** אליעזר אומר טומטום ואנדרוגינוס אין מטמאין בגדים. מאי למימר דה"ה דכשרים להקרבה כדקאמר דאין אתה יכול להוציא טומטום ואנדרוגינוס מביניהם אלא איידי דנקט ת"ק מטמאין נקט נמי איהו אין מטמאין או שמא מדרבנן אסורים להקרבה:

לא

עין משפט נר מצוה

קלח א מיי' פ"ה מהל' כלאים הלכה ח טוש"ע י"ד סימן לו סעיף ד:

קלט ב מיי' פ"א מהל' איסורי ביאה הלכה טו:

קמ ג מיי' פ"ג מהל' איסורי מזבח הל' ו והלכה יא ופ"ו מהל' פסולי המוקדשין הלכה ד:

קמא ד מיי' פ"ג מהל' איסורי מזבח הלכה ג:

◆

תורה אור השלם

ו. וְאֶת זָכָר לֹא תִשְׁכַּב מִשְׁכְּבֵי אִשָּׁה תּוֹעֵבָה הִוא: ויקרא יח כב

◆

תוספות ישנים

א) עי"ל דשאני כלאים דכתיב בהו פן לא תורע כלאים לא דמשמע דבעינן שיהא שלו: הנרבע. ולא גרסינן הרובע דבעוף איירינן שמטמא בגדים אבית הבליעה ובעוף לא שייך רובע: שהיה ר' אליעזר אומר כל מקום שנאמר זכר ונקבה אתה מוציא טומטום ואנדרוגינוס מביניהם פירוש כל מקום דאיכא תרי זכר ממעטינן אנדרוגינוס מיתור דזכר יוה אתה מוציא פירוש אתה ממעט ועוף הואיל ולא נאמר בו זכר ונקבה אי אתה מוציא טומטום ואנדרוגינוס מביניהם וה"ה נמי אם נאמר בו זכר ולא יהא מיותר. ורבנן דפליגי עליה וממעטי עוף טומטום ואנדרוגינוס ואע"ג דלא כתיב גבי קרבן עוף לא זכר ולא נקבה אלמא סבירא להו דטומטום ואנדרוגינוס בריות נינהו דאי ספיקא ניהו ליקריב שלא הקפיד הכתוב בין זכר ונקבה:

ב) ועוד נראה לפרש התם פירוש אחר דלעולם לא נפרש כרשב"ם דפי' דפ"ל לרשב"ג שהוא בריה אלא ה"ק וסיפא דקאמר טומטום איכו נוטל כלום כרשב"ג דאמר אין קדושה חלה עליו ואע"ג דהוי או זכר או נקבה ואפ"ה לא קדשי אלמא אמרינן דעת המקדיש כן היה דאמר אם ילדה הבהמה זכר רוצה לומר זכר ודאי אם ילדה נקבה נקבה ודאית ה"נ אם ילדה זכר יטול מנה זכר מבורר קאמר ונקבה מבוררת קאמר אבל לעולם סבר שפיר רשב"ג דספיקא הוא אבל ודאי זכר לא הוי מדקאמר דאין קדושה חלה עליו משמע שום קדושה (אלא קדושין) [אין בו] דאע"ג דשאר בעלי מומין קדושין לאסור בגיזה ועבודה אף לאחר שנפדו כדאמרינן בוכח ולא גיזה וכו' מ"מ הכי דיקלא בעלמא ניכהו ולא חלה עלייהו קדושה כלל:

א) ולוף דיכן קרא גבי כלאי זרעים כתיב מ"מ לר' יאשיה גם בכלאי הכרם אינו חייב רק עד שיזרע כו כלאי זרעים יעי' בירושלמי פ"ו דכלאים ה"ג וק"ע.

מסורת הש"ס

א) [סנהדרין יז:] ותוס' פי"א בכורות מב., ב) [תוספתא פ"י], ג) ע"ש מנחות, ד) בכורות מב. ע"ש, ה) זבחים פה:, ו) בכורות מב. תמורה יא., ז) [זבחים פו. כתבו ישינ נכון],

◆

גליון הש"ס

גמ' אמר רב יהודה אמר רב אנדרוגינוס חייבין עליו סקילה. תוספות בדף זה ע"א ד"ה הלכה כר"י וכן בהגאינים הגי' כאן אמר רב הונא אמר רב: שם לא לכל אמר ר' אליעזר אנדרוגינוס. ע' נדה כח ע"ב תד"ה אמר עולא:

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' ונמצא נקבה ואם: (ב) שם ורבנן זכר גרידא מנ"ל מואת אשה שלא כדרכה מנ"ל מאשה: (ג) תד"ה אמרי בי רב וכו' אמר רב הונא אמרי כו': (ד) ד"ה לא כו' ומייתי ראייה לדבריו בפני עצמה היא דאי כו':

◆

מוסף רש"י

טומטום לא יחלוץ שמא יקרע ונמצא סריס חמה. ובמקום אחין קאמר דלא יחלוץ ולהותרה, שמא סריס חמה הוא, אבל אין שם אחר יחלוץ ולא מיפטרא ימתנו בולה כלום דשמא לאו סריס הוא, הילכך אשתו נמי בעיא חליצה שמא לאו סריס הוא, ולא מתייבמת דשמא סריס הוא (בכורות מב.). אטו כל דמקרע זכר הוי, דלא מספקא ליה אלא בסריס חמה, ולכתחלה לא מספקא ליה (שם). מאי בינייהו, בין ר' יהודה לר' יוסי בטומטום שמא אחיו, הא תרוייהו לא יחלוץ קאמרי (שם). לפסול במקום אחין, אם יש עמו אחים הגונים והלך הוא וחלץ לה, לר' יהודה לאו כלום עבד ולא פסלה מן האחין, ואם רצה אחד מן האחין לייבם מייבם, ולר' יוסי דמחזיק ליה בספק פסלה מן האחין, דשמא חליצתו חליצה ואין אחד מן האחין יכול לייבמה, דכיון דלא בנה שוב לא יבנה, אלא חולצין וחולצין לה (שם מג.). ולחלוץ שלא במקום אחין, אם אין אחין אלא טומטום, לר' יהודה מיפטרא בלא כלום, דהא ודאי סריס הוא, ולר' יוסי בעיא חליצה שמא לאו סריס הוא, והאי דקאמר לא יחלוץ במקום אחין קאמר (שם). הנרבע והמוקצה והנעבד כו'. כולהו בקרבנות לעופות קמיירי (בכורות מב.). טומטום ואנדרוגינוס, ואע"פ שלא נאמר תמות וזכרות בעופות, קסבר בריה בפני עצמה הוא ואינו ספק זכר ספק נקבה, ור' אליעזר פליג עליה בבכורות (מב.) דקתני סיפא רבי אליעזר אומר כל מקום שנאמר זכר ונקבה אתה מוציא טומטום ואנדרוגינוס מביניהם, ועוף הואיל ולא נאמר בו זכר ונקבה אי אתה יכול להוציא מביניהן טומטום ואנדרוגינוס (זבחים פה.).

מטמאין בגדים אבית הבליעה. כשאר נבלת עוף טהור דמליקתו אינה מליקה והוי נבלה (בכורות מב.).